

9. BÖLÜM

NOKTALAMA İŞARETLERİ

■ NOKTA (.)

- Cümlelerin sonuna konur:

Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.

- Bazı kısaltmaların sonuna konur:

Alb. (albay), Dr. (doktor), Yrd. Doç. (yardımcı doçent), Prof. (profesör),

- Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur:

I. 1. A. a.
II. 2. B. b.

- Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

29.5.1453 16.10.1980 21.04.1986

- Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

Toplantı 13.00'te başladı.

■ VİRGÜL (,)

- Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:

Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.

- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Bir varmış, bir yokmuş.

Umduk, bekledik, düşündük

- Cümlede özel olarak vurgulanması gereken öğelerden sonra konur:

Binaenaleyh, biz her vasıttan, yalnız ve ancak, bir noktainsazardan istifade ederiz.

- Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur:

Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir sual sorayım.

- Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerinden sonra konur:

Datça'ya yarın gideceğim, dedi.

- Konuşma çizgisinden önce konur:

Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e, Bu anahtar köşkü de açar, dedi.

- Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur:

Efendiler, bilirsiniz ki hayat demek, mücadele, müsademe demektir.

Sayın Başkan, Sevgili Kardeşim, Değerli Arkadaşım,

- Sayıların yazılışında, kesirleri ayırmak için konur:

38,6 (otuz sekiz tam, onda altı), 25,33 (yirmi beş tam, yüzde otuz üç),

- Metin içinde “ve, veya, yahut” bağlaçlarından önce de sonra, ayrıca metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz:

■ NOKTALI VİRGÜL (;)

- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakü.

- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.

- Virgülün özneyi ayırmada yetersiz kaldığı durumlarda özne, noktalı virgülle ayrılır.

Ayşe; Murat, Okan, Serpil ve Neşe'nin geldiğini söyledi.

■ İKİ NOKTA (:)

- Kendisinden sonra örnek verilecek cümlelerin sonuna konur:

Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?

Ziraatçı sayar: yulaf, pancar, zerzevat, tütün... (Fali Rıfkı Atay)

- Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlelerin sonuna konur:

Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.

- Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşanın adından sonra konur:

Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

İki noktadan sonra gelen cümle ise büyük harfle başlar, sözcük niteliğinde ise küçük harf kullanılır.

■ ÜÇ NOKTA (...)

- Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da, bu yanı...

- Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

Arabacı B... 'a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu.

- Alıntılarda; başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur:

... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı...

■ SORU İŞARETİ (?)

- Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna konur:

Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?

- Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyile karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır:

Yunus Emre (1240?-1320), (Doğum yeri: ?)

■ ÜNLEM İŞARETİ (!)

- Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur:

Ne mutlu Türk'üm diyene!

Hava ne kadar da sıcak!

- Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!

- Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:

İsteseymiş bir günde bitirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş (!).

■ KISA ÇİZGİ (-)

- Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:

Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi bilmem.

- Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır:

Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.

- Dil bilgisinde kökleri ve ekleri belirtmek için konur: al-, dur-, gör-, ver- ak, -den, -ış, -lık.

■ UZUN ÇİZGİ (—)

- Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna **konuşma çizgisi** de denir.

Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.

İslam Bey — Ben daha ölmedim.

■ TIRNAK İŞARETİ (" ")

- Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır:

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin ön cephesinde Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." vecizesi yer almaktadır.

■ PARANTEZ ( )

- Cümlelerin yapısıyla doğrudan doğruya ilgili olmayan açıklamalar için kullanılır:

Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekine-rek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

- Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır:

Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.

- Hakkında açıklama yapılan söze ait ek, ayraç kapandıktan önce yazılır:
Yunus Emre'nin (1240?- 1320)

- Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:

İhtiyar - (Yavaş yavaş Kaymakama yaklaşıyor.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın...

■ KESME İŞARETİ (')

- Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

Atatürk'üm, Fatih Sultan Mehmet'e, Kırgız'ım, Meriç Nehri'ne, Van Gölü'ne, Sait Halim Paşa Yalısı'ndan...

- Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce konur:
Yunus Emre'nin (1240?-1320), Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu).

- Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri, birleşim ve oturum adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: *Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına*, 112. Birleşimin 3'üncü Oturumunda...

- Son düzenleme ile "Avrupa Birliği" bu kuralın dışında tutulmuştur. Avrupa Birliği'ne (doğru)

- Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:
Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Aydın, Konyalı, Bursa-ly, Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadri, Türklerin...

- Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:
TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye.

Noktalama İşaretleri

Kaynak: <http://www.tdk.gov.tr>

CEVAPLI TEST

1.

- I. Benzer örneklerin devam edebileceğini göstermede kullanılır.
- III. Birbiriyle ilgili iki sözcük arasında kullanılır
- III. Yüklemden uzak kalmış öznenen sonra kullanılabilir.
- IV. Virgüllerle ayrılmış sözlerden önce gelen özneyi ayırmada kullanılır.

Yukarıdaki cümlelerde hangi noktalama işaretiyle ilgili bilgi verilmemiştir?

- A) Virgül
- B) Noktalı virgül
- C) Kısa çizgi
- D) Parantez işareti

2. Yazar son makalesinde ( ) Sıradan insanları savışçı olmaya götüren ilk adımlardan birisi ( ) ölüm bilincidir ( ) ( ) diyordu.

Yukarıdaki cümlede parantezle boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) (") (") (.) (.)
- B) (") (.) (.) (")
- C) (") (') (") (.)
- D) (") (') (.) (")

3. Dervişe ( ) Yokuşu mu seversin ( ) inişi mi ( ) ( ) diye sormuşlar ( )

Yukarıda ayraçla işaretlenen yerlere, sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (") (") (:) (?) (")
- B) (,) (") (,) (.) (")
- C) (") (,) (?) (") (.)
- D) (:) (?) (:) (,) (.)

4. Muhtaçlara verdikçe zenginleşir, açları yedirdikçe doyarız.

Virgölün bu cümledeki kullanımına benzer bir kullanım aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Hırsızın asıl soyduğu yer, kendi vicdanıdır.
- B) Çoğu yazarımız, günlük deyince yalnızca kişisel duyguları yazmayı biliyor.
- C) Öykü karakterlerimin peşine sabırla, inatla düşerim ben.
- D) Yazı yazarken yazdıklarımı değiştiririm, çok defa yırtar yeniden yazarım.

5. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi virgölün kullanımıyla ilgili değildir?

- A) Tırnak işareti içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.
- B) Bir kelimenin, kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek için kullanılır.
- C) Hitap için kullanılan sözcüklerden sonra konur.
- D) Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlelerin ve sözcüklerin sonuna konur.

6. Onun birçok gizli yönü vardır ( ) ressamlığı ( ) şairliği ( ) yazarlığı ( ) heykeltıraşlığı ( )

Yukarıdaki cümlede ayraçla boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (:) (,) (,) (,) (...)
- B) (,) (,) (,) (,) (...)
- C) (:) (,) (:) (,) (...)
- D) (:) (,) (,) (,) (.)

7. Deha ( ) ( ) imkansız ( ) zannedilen şeylerde ( ) mümkün ( ) ü görebilmektir.

Yukarıdaki cümlede ayraçla boş bırakılan yerlere hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (:) (") (") (") (")
B) (.) (") (") (") (")
C) (.) (") (") (") (")
D) (:) (") (") (") (")

8. Garsona elimde olmadan ( ) Bugün maç mı var ( ) ( ) diye sordum. Garson ( ) Bugün milli maçımız var ya ( ) ( ) dedi.

Bu parçada ayraçla boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) (–) (?) (–) (") (!) (–)
B) (") (?) (") (") (!) (")
C) (") (?) (") (") (") (!)
D) (:) (?) (") (") (?) (")

9. Parka gittim dün akşam; kimsecikler yoktu etrafta.

Noktalı virgül (;) aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu cümledeki göreviyle kullanılmıştır?

- A) Sınıfın bir tarafında Ali, Veli, Ahmet; diğer tarafında Ayşe, Fatma, Nur oturuyordu.
B) Murat, Serkan, Neşe İstanbul'a; Filiz, Aslı, Bilge İzmir'e gitti.
C) Hayata dört elle sarılmıştı; yaşama sevinciyle doluydu.
D) Burada her şey yetişir: buğday, arpa, mısır; üzüm, şeftali...

10. Bugün Sultanahmet'e gittim ( ) Aman Allah'ım ( ) Ne kadar kalabalık ( ) Gazeteciler ( ) simitçiler ( ) taksiciler ( )

Yukarıdaki cümlede ayraçla boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) (.) (!) (?) (.) (.) (...)
B) (.) (!) (!) (.) (.) (...)
C) (...) (!) (!) (.) (;) (...)
D) (.) (!) (?) (;) (.) (...)

11. Yolun yarısında yaşamını (I) gözden geçiriyor şair. Yalnızlığın (II) karamsarlığın doruklarında gezinip ölümü anımsıyor (III) anımsatıyor. Öyle ya, yaşamla ölüm yan yana (IV) iç içe değil mi? Öyle olmasına öyledir; ama güzel olan, yaşamak yaşadığının ayırımına varmaktır.

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine, herhangi bir noktalama işareti koymaya gerek yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) farklı bir görevde kullanılmıştır?

- A) Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.
B) Sanatçı, gördüklerini kendine özgü üslubuyla şekillendirir.
C) Bir çevirmen, her eserin çevirisinde başarılı olmayabilir.
D) Sanatçı, okur, eleştirmen birbiriyle etkileşim halinde olan kişilerdir.

